

Úkol pro armádu 21. století: „Připravit se“

V současné době probíhají na stránkách amerických vojenských časopisů o dnešní i budoucí koncepci ozbrojených sil. Jedním z příspěvků na toto téma je i článek majora Davida J. Lemelina (Military Review, Nov-Dec 1996), který se zabývá tzv. lidským faktorem a jeho místem v koncepci americké armády 21. století (Force XXI).

* * *

Hlavní úkolem americké armády, o kterém se dnes tolik mluví, je dnes „připravit se“ na příští konflikt. V dávné i nedávné minulosti bylo jen velmi málo armád skutečně připraveno již před zahájením konfliktu. Naopak, většina armád, včetně americké, při zahájení konfliktu měly neúspěchy, protože si z předcházejících konfliktů a válek vzaly špatné naučení. I dnešní americká armáda je paradoxně znovu v nebezpečí, že nebude řádně připravena, byť je budoucnosti věnována velká pozornost. Důvodem pro toto potenciální selhání armády je oficiální důraz na technologické faktory, a nikoliv na sice méně kvantifikovatelné, ale v konečném důsledku rozhodující lidské faktory.

V roce 1973 ve svých přednáškách pro Institut královských ozbrojených sil Sir Michael Howard stručně vysvětlil, jak se máme úspěšně připravovat na příští konflikt. „Připravit armádu“ ještě před konfliktem je podle něj nedosažitelným cílem. Stručně řečeno, úspěch představuje schopnost umět se přizpůsobit, a to rychleji než nepřítel, vzniklým situacím. Proto je prvořadým úkolem mírové armády vytvořit sílu tak pohotovou, aby rychle rozpoznala povahu bitvy a okamžitě se jí přizpůsobila.

Vybudování takové pohotové síly zahrnuje mj. i určení těch historických zkušeností, které mohou být v příštím konfliktu využity. „Vojenská historie je,“ řekl polní maršál Helmuth von Moltke, „tím neefektivnějším prostředkem učení se válce v míru, a je tudíž i hlavním zdrojem určením povahy konfliktu.“ Avšak určit, která minulá „ohrožení“ mohou nastat i v budoucnu je úkolem, který většina armád nezvládá.

Dnes je kladen hlavní důraz na získávání digitální technologie a její zavádění. Zastánci této koncepce ale příliš jednostranně sledují trend, podle kterého by vybavení vysokým technologickým potenciálem mohlo jakoby automaticky zaručit úspěch na bojišti. Cíle koncepce armády 21. století jsou chvályhodné, pokud jsou pokusem „připravit se“, nicméně koncept je ve svém základu vadný, protože klade do středu svého zájmu hlavně technologii. Soustředit ohromnou mírovou energii a zdroje armády - a tak vsadit její budoucnost - na zkoušky a vývoj některé ze speciálních technologií, je příliš drahá chyba, která se ve vojenské historii stala již mnohokrát.

Armády, které se pouze soustřeďovaly na nějaké moderní koncepte či technická zařízení jako na hlavní způsob, jak se „připravovat“, si potom v boji obyčejně vedly velmi špatně. Kdysi to bylo výstižně nazváno „omylem zázračné zbraně“. Bombardéry, tanky a ostatní technologické vynálezy spadají právě do této kategorie, pokud armády a vojenští teoretici chtějí dosáhnout úspěchu pouze zaváděním inovací, modernizací. A výsledky na bojišti

jsou obzvláště špatné, když důraz na tyto inovace ignoruje, či ještě hůře, má přímo negativní vliv na vývoj lidské dimenze či morální aspekty bojeschopnosti.

Koncepce armády 21. století, tak jak je hájena dnes, zdůrazňuje technologické hodnoty a pouze verbálně uznává důležitost lidského faktoru. Přitom již v roce 1947 v knize „Válečné studie“ Ardant du Picq předvídal základní chybu současného přístupu: „Válečné umění je podřízeno mnoha modifikacím průmyslového a vědeckého pokroku. Ale jedna věc se nemění - srdce člověka. V konečné analýze je úspěch na bojišti věcí morálky. Ve všech věcech, které pronikají armádou, organizací, disciplínou a taktikou, lidské srdce je v nejtěžších okamžicích bitvy tím základním faktorem. Je ale jen zřídka kdy bráno do úvahy, a to má za následek, že vznikají velké chyby.“

Jestliže měl Napoleon Bonaparte pravdu (a zdá se, že to historie potvrzuje) a morální faktory bitvy jsou přinejmenším třikrát tak důležité jako technika, potom člověk není konstantním, ale dominantním faktorem války.

Každá armáda, která se v době míru připravuje na nejistou budoucnost, by měla klást důraz na ty faktory či „hrozby“, které mají největší vliv na vojáky a jejich výkon v boji. Třemi základními faktory, které určují lidské chování ve válce, jsou vedení, výcvik a soudržnost.

Mírová armáda samozřejmě nemůže naprosto přesně předvídat budoucí povahu konfliktu či vlivy technologie, a je proto obtížné určit tu pravou technologii pro bitvy zítřka. Co ale můžeme předvídat je, že tak jako ve stovkách minulých válek, i **výsledek té příští bude určen ne relativně vysokou technologickou úrovní nepřítele, ale jeho schopností velet, jeho výcvikem a soudržností.** Jakkoli je technologie důležitá, je podřízena lidským faktorům, které dávají armádě schopnost rychle se přizpůsobit povaze a podmínkám příští bitvy. Mírová armáda může velmi ovlivnit budoucnost tím, že se soustředí rovněž na lidský faktor. Je totiž dobře známo, že těm armádám, které investovaly většinu své drahé mírové energie a zdrojů na přípravu velitelů (developing leaders), na výcvik jednotek a posilování jejich soudržnosti, se po vzniku konfliktu jejich investice rychle vracejí.

■ Umění velet

Dobré velení v bitvě vyžaduje kvalitní výchovu a přípravu velitelů. Není důležité zda jde o bojiště konvenční či nekonvenční, zda se jedná o konflikt vysoké nebo nízké intenzity, v Bosně nebo ve Fuldském průsmyku. Vítězná strana bude mít velitele, kteří umí nejlépe „uchopit okamžitě obraz terénu a situace“ (Fridrich Veliký, „Instrukce generálům“ Harrisburg, Stackpole Books 1940). Jakákoli „příprava“ armády v míru by měla zajistit především vynikající výcvik velitelů a přípravu. Clausewitz vždy trval na tom, že **velitel musí rozvíjet svůj intelekt, aby rozuměl situaci a uměl vypracovávat včasná, přiměřená řešení taktických problémů.** Výcvik velitelů, podle Clausewitz, by měl „dát myslí vhlédnutí do množství válečných jevů a jejich vzájemných vztahů, pak nechat mysl volnou, aby se vznesla do vyšších sfér akce. Potom mysl může využít svůj talent a schopnosti, kombinující vše tak, aby uchopila, co je správné a pravdivé - i když je zřejmé, že jde spíše o reakci na vzniklou situaci než výsledek usilovného přemýšlení.“ (Carl von Clausewitz, „O válce“, Princeton University Press 1976.)

Fridrich Veliký jednou napsal, že „válka není věcí náhody, aby byla dobře vedena je třeba mnoho studia a úvah“. Také jedna z věčných pravd vojenské historie říká, aby byla

armáda „připravena“, musí být vycvičená, adaptabilní, musí mít rozhodné velitele, kteří jsou schopni rychle pochopit situaci, a potom nasadit takovou techniku, která rozhodne bitvu. Mít dobrou technologii neznamena, že máme technologii odpovídající situaci. **Žádná technologie nemůže nikdy nahradit chybějící velitelské umění.** Mírová armáda by tudíž měla investovat více do přípravy velitelů než do vývoje technologií, jejichž užitečnost je přinejmenším problematická.

■ Výcvik

Psát o nutnosti výcviku nemusíme. Historie ukazuje, že jednotky, které plní dobře své základní úkoly a obecně i dobře spolu cvičí, se mohou rychle přizpůsobit existujícím podmínkám na bojišti. Další stálou pravdou je, že výcvik musí být častý a realistický, musí poskytovat jednotkám příležitost vykonávat úkoly za co nejtížejších podmínek. Historik Josef Flavius ukazuje, že tomu Římané dobře rozuměli: „Římané si jsou jisti vítězstvím ... neboť jejich cvičení jsou bitvami bez krve, a jejich bitvy jsou krvavými cvičeními.“ (Citováno podle M. Granta, „Armáda cízarů“, New York, M. Evans & Co 1992.)

Tím základním pro přípravu armády na budoucí konflikty je věnovat všechny myšlenky, energii a zdroje výcviku jednotek. **Výcvik jednotek by měl být tím posledním, který by snad trpěl omezením rozpočtu či zdrojů.** Až co zbývá, může být přesunuto na technologický rozvoj, ne naopak. Historie učí, že armády, které vstoupily do konfliktu s dobrým vybavením, ale nepřípravenými jednotkami, buď konflikt prohrály s lépe vycvičenými armádami, či měly ztráty tak dlouho, dokud se jejich vlastní výcvik, placený krví, nevyrovnal nepřátelskému. Jako příklad může posloužit naše vlastní zkušenost v druhé světové válce.

■ Soudržnost

Úzce spjata s výcvikem jednotek je soudržnost, stmelenost jednotky. Podle Martina van Crevelda („Bojová síla“, Carlisle Barracks 1983) jsou tím rozhodujícím náročná a častá cvičení, která podporují soudržnost jednotek. Právě ona je tím základním, na čem závisí bojová síla jednotky. Soudržnost jednotky lze těžko definovat, ale obecně je založena na dlouhotrvajících vztazích mezi veliteli a vojáky i mezi vojáky samotnými. Tyto vztahy jsou upevňovány při výcviku a ve skutečných bojích. Du Picq, jehož „Válečné studie“ argumentují ve prospěch lidského faktoru, v citované knize uvádí, že „vojákovu smysl pro soudržnost zahrnuje respekt a důvěru ve své druhy, a strach z jejich výčitek či odplaty, jestliže je opustí v nebezpečí ... jedním slovem, jde o celý duch sboru. Takto mohou být charakterizovány pouze soudržné jednotky: čtyři muži se rovnají jednomu lvu.“

Historie ukazuje, že armády velmi zřídka mají takový stupeň soudržnosti ještě před vznikem konfliktu. Pilíři, na kterých se tato soudržnost buduje, jsou **personální stabilita a náročný výcvik.**

Vzhledem k individuálnímu systému doplňování má americká armáda problémy s budováním soudržnosti u většiny jednotek. Americké jednotky se blíží k skutečné soudržnosti při náročném výcviku ve výcvikových střediscích. Pokud jednotka „zmrazí“ své příslušníky na dobu výcviku ve středisku, soudržnost jednotky se zřetelně zvýší. **Jestliže se ale během následujícího roku vymění 30 procent příslušníků jednotky a změní se velení, užitek ze soudržnosti získané při výcviku se ztratí.** Z jednotky se prostě

stala nová jednotka. Armáda by tedy měla vypracovat personální systém, který je podobný britskému plukovnímu systému, ale založeném na amerických brigádách pozemního vojska. Otázkou je, proč se lidským faktorem koncepce armády 21. století více nezabývá.

■ Stabilnější personální management

Myšlenka koncepce armády pro 21. století „Force XXI” je chvályhodná a zaměřením na budoucnost v historii americké armády téměř bezprecedentní. Sklidíme velký zisk, ovšem jen za předpokladu, že toto soustředění energie bude správné. Zaměřujeme se na digitální technologie, jako na prostředek, který nám zajistí budoucí úspěchy.

Armáda ale musí také zvažovat lidskou složku války. Mnoho vojenského výzkumu je založeno na historické analýze jak technologický pokrok vedl k základním změnám způsobů vedení války a jak dosáhnout vítězství. Předpokládá se proto, že také technologie informačního věku povedou k zásadním změnám a záměrem armády je být v čele těchto změn.

A právě proces budování armády pro 21. století má určit jak a jaký typ změny je zapotřebí a jak mají být nadcházející změny rozsáhlé. Jestliže technologie informačního věku **změní vedení, ne povahu války, potom se musí změnit i způsob, jakým armáda řídí své taktické a strategické síly.** Tento proces musí umožnit změnit i doktrínu, výcvik, přípravu velitelů, organizaci, systémy zabezpečení techniky a vojáků. Velení armády jasně a důsledně vyhlásilo, že nemá v úmyslu vytvořit vojsko „kyber-válečníků”, ale naopak, všechno, co je spojeno s konceptem armády pro 21. století musí zvyšovat individuální schopnosti každého vojáka. **Vývoj technologie budoucnosti je nezbytný, ale sám o sobě nestačí.** Digitální technologie může mít skutečně předpovídaný zásadní význam pro vítězství na bojišti, je správné, že se armáda stará o svůj technologický potenciál. Ale není zcela jisté, že tato technologie skutečně povede k celkové převaze. Jisté je - bez ohledu na konkrétní technologickou úroveň bojovníků na budoucím válčišti - že **vítěz bude mít v každém případě lepší velitele a jednotky.**

Armáda 21. století musí soustředit své zmenšující se zdroje na oblasti, o kterých z historie víme, že budou určovat budoucí úspěch v jakémkoli konfliktu: na velitelské umění a výcvik jednotek. Myslím, že koncepce armády 21. století by měla zaměřit pozornost hlavně na doplňovací systém pozemního vojska. Měla by nahradit současný systém stabilnějším personálním managementem, aby se zlepšila soudržnost jednotek a úroveň jejich výcviku. I když se prostředky vynakládají na armádu budou zmenšovat, vojenské jednotky tvořené delší dobu stále stejnými příslušníky budou schopny udržovat vyšší úroveň vycvičenosti, než je v současné době možné.

Koncepce by měla také maximalizovat fiskální a lidské zdroje pro výcvik velitelů ve vojenských školách. Vysoká kvalita instruktorů a zdrojů na vojenských školách by výrazně zlepšila celkovou úroveň velitelů na všech úrovních a vůbec armády jako celku. A konečně by se mělo usilovat o zvyšování financí pro výcvik jednotek, a to právě z výše uváděných důvodů. Jestliže navrhované přesuny v alokaci zdrojů ztíží zavádění nové výzbroje a výstroje, ať je tomu tak. Vzniklý rozdíl může být po zahájení boje a určení jeho charakteru překryt zkušenými veliteli a vycvičenými jednotkami: žádná sebelepší technologie totiž *nenahradí* dobré velení a výcvik.